

Posudek vedoucího magisterské diplomové práce

Název práce: Konkurence objektu v instrumentálu a adverbiale modi

Autorka práce: Renata Žiláková

Obor: český jazyk - dějepis

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Oponent diplomové práce: PhDr. Jan Daněk

Diplomová práce Renaty Žilákové je příspěvkem k syntaktické problematice větných členů, konkrétně stále ještě nerozřešené problematice bezpředložkového instrumentálu ve funkci adverbiale modi a objektu (různé syntaktické práce řeší problematiku různě).

V první části práce diplomantka podává informace o dosud publikovaných výsledcích a názorech, součástí práce je i charakteristika a klasifikace objektu a adverbiale modi. Charakterizuje terminologii, jíž se bude držet ve své práci, zejména je podstatná charakteristika termínu *prostředek* – sémanticky jakýkoliv prostředek, kterým se využívá při provádění děje, nikoliv pouze podtyp adverbialního určení (tj. *házet kamenem X psát perem*). Dále na základě díla Trávníčkova, Šmilauerova a Kopečného vymezuje problematickou skupinu predikátů, kde není větněčlenská funkce instrumentálu jednoznačná, ba může se lišit případ od případu. Celková Šmilauerova klasifikace již byla sice různě modifikována a podrobena kritice a výzkumu (Štícha, Grepl + Karlík), přesto jde stále o skupiny predikátů, jež lze propracovávat hlouběji a pečlivěji dál a dál.

V praktické části se diplomantka zaměřuje především na analýzu případů tzv. implikovaného instrumentu, jenž je slovotvorně příbuzný s motivujícím slovesem (využívá pro popis problematiky Uličného termín *kvaziinstrument*, tj. nepravý instrument, takový, který vyplývá z významu slovesa, ale je reprezentován jiným, primárně neočekávaným prostředkem – *špendlíčkem hrabat* apod., na rozdíl od pravého instrumentu musí být vždy vyjádřen – srov. *hrabat* i *hrabat hráběmi*). Z hlediska slovotvorby sleduje dvě hlavní skupiny sloves – odvozená od pojmenování prostředku – *kopírka X kopírovat*, a odvozená od sloves – *kopírovat X nakopírovat*. Sonda do korpusu ukazuje nejen situace, kdy se u sloves instrument nevyjadřuje, jako např. *louskat* (autorka ovšem upozorňuje na možnost *louskat louskáčkem*, jde tedy spíše o omezené užívání než nemožnost užití), stejně jako na slovesa implikující dva instrumenty *vrtat vrtákem* nebo *vrtáčkou*, vedle toho též možnost implikování materiálu/látky – *cukrovat cukřenkou* (prostředek) nebo *cukrem* (látka). O nepravé implikaci můžeme hovořit u slovesa *pilovat* – *pilníkem* a **pilou* – *pilou* se nepiluje, ale řeže. Za velice podstatné pro práci diplomantky považují pasáž věnovanou problematice rozvíjení implikovaného

instrumentu explicitně vyjádřeného atributem, který může z hlediska sémantiky dodat lexému pouze charakteristiku vlastností předmětu skutečnosti, ale v jiných případech dokreslit okolnostní význam výrazu – *kopírovat novou kopírkou X kopírovat pomalou kopírkou*, diplomantka naznačuje (a v dalších pasážích práce i dokazuje), že rozvíjení atributem může hrát svoji roli v určování větněčlenského charakteru nástroje. Své myšlenky pak dokazuje na souboru sloves, která ve svém sémantickém spektru implikují nástroj.

Práce R. Žilákové je obsáhlá, promyšlená a logicky strukturovaná, na výši je i po stylistické stránce. Drobné interpunkční nedostatky jsou naznačeny v textu.

Ač může jít v některých aspektech o kontroverzní řešení problému, domnívám se, že úvahy a důkazy diplomantky jsou opodstatněné.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci:

VÝBORNĚ

Připomínky jako vedoucí víceméně nemám, snad bych jenom připomněl ke slovesu *telefonovat* možnost vyjádření *telefonovat z mobilního telefonu / pevné linky* vedle *telefonovat mobilním telefonem / pevnou linkou*, což sloveso jistým způsobem přibližuje ke skupině jako *skenovat, kopírovat, xeroxovat* – existuje možnost vyjádřit instrument předložkovou vazbou bližší příslovečnému určení, než je bezpředložkový instrumentál.

V Praze 25. 12. 2007